

ÖRTÜLÜ SERMAYE KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLECEK BORÇLARIN UNSURLARI

İrfan VURAL
Gelirler Kontrolörü

I- GİRİŞ

5520 sayılı yeni Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK) ile yapılan en önemli düzenlemelerden birisi, daha önce eski Kanunda da yer alan örtülü sermaye müessesesinin yeniden düzenlenmesidir. Yeni Kanun ile birlikte, örtülü sermaye uygulamasında borç/öz sermaye oranı, ortakla ilişkili kişi ve öz sermaye tanımlarına açıklık getirilerek objektif kıstaslar konulmakta ve örtülü sermaye kapsamına girmeyecek borçlanmalar ayrıca sayılmaktadır.¹

Örtülü sermaye sayılan borçlar üzerinden hesaplanan faiz, kur farkları ve benzeri giderler bir taraftan kurum kazancının tespitinde gider olarak kabul edilmezken, diğer taraftan da bu tutarlar (kur farkları hariç) hesap döneminin son günü itibarıyla dağıtılmış kâr payı sayılmaktadır. Dolayısıyla örtülü sermaye tanımına giren borçların, gerek ilgili dönem kurum kazancının tespitinde, gerekse kâr dağıtımına bağlı tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınması gerekmektedir. Bu yazımızda ilgili Kanun maddesi çerçevesinde hangi borçlanmaların örtülü sermaye kapsamında değerlendirileceği açıklanmıştır.

II- ÖRTÜLÜ SERMAYENİN TANIMI

Kurumların, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin ederek işletmede kullandıkları borçların, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmı, ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye sayılır (KVK md. 12/1).

III- ÖRTÜLÜ SERMAYE KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLECEK BORÇLARIN UNSURLARI

Örtülü sermayeye ilişkin olarak 5520 sayılı KVK'da yer alan yukarıdaki tanımdan da anlaşılacağı üzere, yapılan bir borçlanmanın örtülü sermaye kapsamında değerlendirilebilmesi bazı koşullara bağlanmıştır. Buna göre bir borçlanmanın örtülü sermaye sayılabilmesi için aşağıdaki şartların tamamının gerçekleşmesi gerekir.

¹ 5520 sayılı KVK'nın Örtülü Sermayeye ilişkin 12. maddesi, 1/1/2006 tarihinden sonraya sarkan ödünç işlemlerine de uygulanmak ve 1/1/2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 21.06.2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

- Borç ortaklarından veya ortaklarla ilişkili kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin etmelidir.
- Temin edilen borç işletmede kullanılmalıdır.
- İşletmede kullanılan borçların hesap dönemi içerisinde herhangi bir tarihteki tutarı, kurumun öz sermayesinin üç katını aşmalıdır.

Örtülü sermayenin unsurları olarak nitelendirebileceğimiz bu şartlar aşağıdaki bölümlerde örnekler yardımıyla açıklanmıştır.

A- BORCUN DOĞRUDAN VEYA DOLAYLI OLARAK ORTAK VEYA ORTAKLA İLİŞKİLİ KİŞİDEN TEMİN EDİLMESİ

Örtülü sermayenin asli unsuru, borcun ortak veya ortakla ilişkili kişilerden temin edilmesidir. Eğer borç veren kişi veya kurum, ortak veya ortakla ilişkili kişi tanımına girmiyorsa örtülü sermayeden bahsedilmesi mümkün değildir. Ancak Kanun maddesinde "... doğrudan veya dolaylı olarak ..." ifadesine yer verildiğinden, yapılan bir borçlanmada dolaylı da olsa bu türden bir ilişki kurulabiliyorsa örtülü sermaye söz konusu olabilecektir. Buna göre, borcun üçüncü kişi veya kurumlar aracılığı ile ortak veya ortakla ilişkili kişilerden temin edilmesi halinde de örtülü sermayenin varlığı ileri sürülebilecektir.

Örnek 1:

(A) Kurumu, (B) Kurumunun %20 paylı ortağıdır. (A) Kurumu 2006 hesap dönemi içerisinde (C) kurumuna, (C) kurumu da (B) kurumuna borç vermiştir. (C) kurumu ile diğer iki kurum arasında ortaklık veya ortakla ilişkili kişi bağı yoktur.

Örnek olayda görüldüğü gibi, (B) kendisiyle ortaklık veya ortakla ilişkili kişi bağı olmayan (C)'den borç almıştır. Dolayısıyla sırf bu veri ile borcun örtülü sermaye olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Durum bu olmakla beraber, örnek olayda borcun esasında ortak (A)'dan alındığı, (C)'nin ise aracı olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bir başka deyişle, (B) dolaylı olarak ortağı (A)'dan borç almıştır. Bu durumda, diğer şartların da varlığı halinde yapılan borçlanma örtülü sermaye olarak değerlendirilebilecektir.

Kanun maddesinde dolaylı ilişkinin açık bir tanımlaması yapılmamıştır. Bu nedenle dolaylı borçlanmalarda örtülü sermayenin varlığı tereddütlere neden olabilecek niteliktedir. Örneğin, aracı pozisyonundaki kişi veya kurum aldığı borcu kendi işletmesinde kullanır ve belli bir süre sonra diğer kuruma borç verirse dolaylı borç temininden bahsedilemeyebilir. Bu nedenle, örnek olaydaki gibi dolaylı borç ilişkilerinde konunun objektif kriterlere göre ve net bir şekilde ortaya konması gerekir.

Aşağıdaki bölümlerde ortaklardan ve ortaklarla ilişkili kişilerden temin edilen borçlanmalar ayrı başlıklar altında irdelenmiştir.

1- Kurum Ortaklarından Yapılan Borçlanmalar

Kurumların ortaklarından temin ettikleri borçlanmalar, diğer şartların da varlığı halinde örtülü sermaye sayılacaktır.

Ortaklık ilişkisi, kurumun hem ortak olduğu kurumları, hem de kuruma ortak olan gerçek kişi ve kurumları kapsamaktadır. Örneğin, bir kurum açısından kendisine ortak olan kişi ve kurumlar ile bu kurumun sermayesine iştirak ettiği diğer bir kurum ortaklık ilişkisi kapsamındadır.

Ortaklardan temin edilen borçların örtülü sermaye kapsamında değerlendirilmesinde ortaklık payı oranının bir önemi bulunmamaktadır. Bir başka deyişle ortaklık payı ne olursa

olsun, ortaklık ilişkisi içerisinde bulunan kişi ve kurumlardan yapılan borçlanmalar örtülü sermaye kapsamındadır.

Ancak, kurumların İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisselerinin edinilmesi durumunda, söz konusu hisse nedeniyle ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılanlardan temin edilen borçlanmalarda en az % 10 ortaklık payı aranır (KVK md. 12/4).

Örnek 2:

(A) Kurumu, ortağı Bay (B)'den 500.000 YTL borç almıştır. (B)'nin kurumdaki ortaklık payı % 3'tür.

Ortaklık payının bir önemi olmadığı için diğer şartların da varlığı halinde söz konusu borçlanma örtülü sermaye sayılır.

Örnek 3:

(C) Kurumu, % 2 hisse ile iştirak ettiği (D) kurumundan 1.000.000 YTL borç almıştır.

Ortaklık payının bir önemi olmadığı için diğer şartların da varlığı halinde söz konusu borçlanma örtülü sermaye sayılır.

Örnek 4:

(E) Kurumu, % 9 hisse ile iştirak ettiği (F) kurumundan 1.000.000 YTL borç almıştır. Söz konusu hisseler (F) kurumunun İMKB'de işlem gören hisseleridir.

Bu türden bir ortaklık ilişkisinde KVK'nın 12/4. maddesi gereğince en az %10 ortaklık payı arandığından, yapılan borçlanma örtülü sermaye kapsamında değildir.

2- Ortaklarla İlişkili Kişilerden Yapılan Borçlanmalar

Örtülü sermaye uygulamasında, borcun temin edildiği kişi yönünden ikinci grubu ortaklarla ilişkili kişilerden temin edilen borçlar oluşturmaktadır. Kurumların ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin ettikleri borçlar da diğer şartların varlığı halinde örtülü sermaye sayılacaktır.

“**Ortakla İlişkili Kişi**” kavramının tanımı Kanununun 12/3-a maddesinde yapılmıştır. Buna göre “ortakla ilişkili kişi” kavramı,

- Ortağın doğrudan veya dolaylı olarak en az %10 oranında ortağı olduğu bir kurumu,
 - Ortağın en az %10 oranında oy veya kâr payı hakkına ya da hisselerine sahip olduğu bir kurumu,
 - Doğrudan veya dolaylı olarak, ortağın veya ortakla ilişkili bu kurumun sermayesinin, oy veya kâr payı hakkına sahip hisselerinin en az %10'unu elinde bulunduran bir gerçek kişi veya kurumu,
- ifade etmektedir.

Fıkıradaki geçen “**gerçek kişi**” ifadesi, Gelir Vergisi Kanunu'nun uygulanmasında gerçek kişi olarak kabul edilip vergiye tabi tutulan şahıslar ile şahıs şirketleri ya da adi ortaklıkları, “**kurum**” ifadesi de, sermaye şirketleri, kooperatifler, iktisadi kamu kuruluşları, dernek veya vakıflar ile bunlara ait iktisadi işletmeler ve iş ortaklıklarını kapsamaktadır.

Görüleceği gibi doğrudan ortaklık ilişkisi bulunan kişi ve kurumlardan yapılan borçlanmalarda herhangi bir pay sınırı aranmazken (İMKB'de işlem gören hisseler hariç), ortakla ilişkili kişilerden yapılan borçlanmalarda ise en az % 10'luk bir sınır aranmaktadır. Kişi ve kurumların borç kullanan kurumlara % 10 oranından daha az sermaye, oy veya kâr payı hakkı bulunması halinde ortakla ilişkili kişi sayılması söz konusu değildir.

Örnek 5: *(Ortağın doğrudan ortak olduğu kuruma ilişkin örnek.)*

(A) Kurumu, (B) Kurumundan borç almıştır. (A) Kurumunun % 5 paylı ortağı olan Bay (C) aynı zamanda (B) Kurumunun % 15 paylı ortağıdır.

Örnek olaydaki borçlanma işlemi örtülü sermaye kapsamındadır. Şöyle ki, (A) kurumunun ortağı olan (C), aynı zamanda borcun temin edildiği (B) Kurumunun % 15 paylı ortağı olduğundan (B) Kurumu (A) Kurumunun ortakla ilişkili kişisidir. Burada önemli olan borcu kullanan (A) Kurumunun ortağı (C) nin en az % 10 paylı olmak üzere (B) kurumuna ortak olmasıdır. (C)'nin (A) kurumundaki ortaklık payının ise bir önemi yoktur. Dolayısıyla (A)'daki ortaklık payının % 5 olması borçlanmanın örtülü sermaye kapsamında değerlendirilmesine engel değildir.

Örnek 6: *(Ortağın doğrudan ortak olduğu kuruma ilişkin örnek.)*

(A) Kurumu, (B) Kurumundan borç almıştır. (A) Kurumunun % 30 paylı ortağı olan Bay (C) aynı zamanda (B) Kurumunun % 9 paylı ortağıdır.

Örnek olaydaki borçlanma işlemi diğer şartlar sağlansa dahi örtülü sermaye olarak kabul edilmeyecektir. Çünkü, bir önceki örnekte de ifade edildiği gibi ortakla ilişkili kişi tanımlamasında önemli olan, borcun temin edildiği kurumdaki ortaklık payıdır. Örnek olayda bu oran % 10'un altında kaldığından (B) Kurumu ortakla ilişkili tanımına girmemektedir.

Örnek 7: *(Ortağın veya ortakla ilişkili bu kurumun sermayesinin, oy veya kâr payı hakkına sahip hisselerini elinde bulunduran gerçek kişi veya kurumu ilişkin örnek.)*

(A) Kurumu, (B) Kurumunun ortağıdır. Gerçek kişi (C), (B) Kurumunun hisselerinin % 20'sini elinde bulundurmaktadır. (A) Kurumu (C)'den borç almıştır.

Örnek olaydaki borçlanma işlemi örtülü sermaye kapsamındadır. Çünkü, (A) Kurumu ortağı (B)'nin hisselerinin en az %10'unu elinde bulunduran bir gerçek kişiden yani ortakla ilişkili kişiden borç kullanmıştır.

Örnek 8: *(Ortağın dolaylı olarak, ortak olduğu kuruma ilişkin örnek.)*

(A) Kurumunun ortağı olan (B) aynı zamanda (C) Kurumunun %20 paylı ortağıdır. (C) Kurumu da (D) Kurumunun %60 paylı ortağıdır. (A) Kurumu, (D) Kurumundan borç kullanmıştır.

Örnek olayda doğrudan bir ilişki kurulamamakla beraber söz konusu borçlanma işlemi örtülü sermaye kapsamında değerlendirilecektir. Çünkü, ortak (B), (D) Kurumunun (%20 x % 60=) %12 paylı ortağı olarak kabul edilecektir. Bu dolaylı ilişki nedeniyle (D) Kurumu, (A) Kurumunun ortakla ilişkili kişisi sayılacaktır.

B- BORCUN İŞLETMEDE KULLANILMASI

Ortaklardan veya ortaklarla ilişkili kişilerden temin edilen borçların örtülü sermaye olarak değerlendirilmesi için gerekli şartlardan biri de temin edilen borcun işletmede kullanılması gereğidir. Temin edilen borcun aynı şartlarla diğer bir kişi veya kuruma aktarılması halinde, borcun işletmede kullanılması şartı gerçekleşmediği için örtülü sermaye söz konusu olmayacaktır.

Örnek 9:

(A), (B) ve (C) Kurumları birbirleri ile ortaklık veya ortakla ilişkili kişi sayılan kurumlardır. (B), (A)'dan aldığı 1.000.000 YTL borcun 400.000 YTL'lik kısmını aynı şartlarla (C)'ye aktarmıştır.

Bu durumda, borcun işletmede kullanılmaksızın diğer bir kuruma devredilen 400.000 YTL'lik kısmının (B) Kurumu açısından örtülü sermaye kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. (C) Kurumuna açısından ise, eğer bu kurum bünyesinde örtülü sermayenin diğer şartları da gerçekleşmiş ise borçlanma örtülü sermaye sayılacaktır.

C- BORCUN ÖZ SERMAYENİN ÜÇ KATINI AŞMASI

Ortak veya ortakla ilişkili kişiden temin edilerek işletmede kullanılan borçların, hesap dönemi başındaki öz sermayenin üç katını aşan kısmı örtülü sermaye olarak kabul edilecektir. Dolayısıyla öz sermayenin üç katına kadar olan borçlanmalar hiçbir şekilde örtülü sermaye sayılmayacaktır. Ancak, bu sınır borç veren ortaklar ve ortakların ilişkide bulunduğu kişiler için topluca dikkate alınır.

Borç/öz sermaye karşılaştırması sırasında, sadece ilişkili şirketlere finansman temin eden kredi şirketlerinden yapılan borçlanmalar hariç olmak üzere, ana faaliyet konusuna uygun olarak faaliyette bulunan ve ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılan banka veya benzeri kredi kurumlarından yapılan borçlanmalar % 50 oranında dikkate alınacaktır.

Öte yandan, piyasa koşulları ve ticari teamüllere göre yapılan vadeli mal ve hizmet alımlarından kaynaklanan borçlanmalarda vade farkları ayrıca hesaplanmış olsa dahi bu borç tutarlarının öz sermaye tutarının hesabında dikkate alınmasına gerek yoktur. Ancak, gelecekte yapılacak bazı mal ve hizmet teslimleri karşılığında peşin alınan avanslar her ne kadar ticari işle alakalı da olsa, işletmelere finansman imkanı sağladıklarından alınan borç olarak değerlendirilecek ve örtülü sermaye hesaplamasında dikkate alınacaktır.²

Örnek 10:

2006 hesap dönemi başı itibariyle öz sermayesi 200.000.-YTL olan (A) A.Ş., bu hesap dönemi içerisinde;

- Ortağı olan (B) gerçek kişisinden 300.000.-YTL,
- Ortak (B)'nin % 25 oranında ortağı olduğu (C) Ltd. Şti'nden 400.000.-YTL,
- İştiraki konumundaki (D) A.Ş.'den 500.000.-YTL,
- Ortağı (E)'nin % 12 oranında ortağı olduğu (F) Bankasından 200.000.-YTL

borç temin ederek işletmede kullanmıştır. Buna göre kuruma borç veren kişilerin paylarına isabet eden örtülü sermaye tutarları aşağıdaki gibi olacaktır:

Kurumun 2006 hesap dönemi başındaki öz sermayesi 200.000.-YTL olduğuna göre, toplam borcun (200.000 x 3 =) 600.000.-YTL'yi aşan kısmı örtülü sermaye olarak kabul edilecektir.

Örtülü sermaye olarak kabul edilecek tutarın hesaplanmasında dikkate alınacak borç tutarları aşağıdaki gibidir.

	<u>Ortak (B)</u>	<u>(C) Ltd. Şti.</u>	<u>(D) A.Ş.</u>	<u>(F) Bankası (1/2)</u>	<u>TOPLAM</u>
Dikkate Alınacak Borçlanma Tutarları (YTL)	300.000	400.000	500.000	100.000	1.300.000

Bu durumda örtülü sermaye olarak sayılacak tutar (1.300.000-600.000=) 700.000.-YTL olacaktır. Bu tutarın borç verenlere dağılımı basit orantı yoluyla gerçekleştirilecektir. Dağıtımın hesaplanmasında şu formül dikkate alınacaktır:

² Örtülü sermayeye ilişkin bu açıklama, yazımızın kaleme alındığı tarih itibariyle taslak halinde olan KVK Genel Tebliği'nde de yer almaktadır.

$$\text{Borç Verene İsalet Eden Örtülü Sermaye Tutarı} = \frac{\text{Alınan Borç Tutarı}}{\text{Ö.S. Hesabında Dikkate Alınacak Toplam Borç}} \times \text{Örtülü Sermaye Tutarı}$$

Buna göre;

(B)'ye isabet eden Ö.S.	(300.000 / 1.300.000) x 700.000 =	161.538 YTL
(C)'ye isabet eden Ö.S.	(400.000 / 1.300.000) x 700.000 =	215.385 YTL
(D)'ye isabet eden Ö.S.	(500.000 / 1.300.000) x 700.000 =	269.231 YTL
(F)'ye isabet eden Ö.S.	(100.000 / 1.300.000) x 700.000 =	53.846 YTL
TOPLAM		700.000 YTL

Bu tutarlar, her bir borç verene isabet eden örtülü sermaye tutarını ifade etmektedir. Bu tutarların hesaplanması suretiyle, kurum kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınmayacak tutar ile, dağıtılmış kâr payı sayılacak tutar da net bir şekilde tespit edilebilecektir.

IV- ÖRTÜLÜ SERMAYE SAYILMAYACAK BORÇLANMALAR

KVK'nın 12/6. maddesinde örtülü sermaye kapsamında sayılmayacak borçlanmalar dört ayrı bent halinde sayılmıştır. Söz konusu hükme göre aşağıda sayılan borçlanmalar örtülü sermaye tanımına girse dahi örtülü sermaye olarak değerlendirilmeyecektir.

- Kurumların ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin sağladığı gayrinakdi teminatlar karşılığında üçüncü kişilerden yapılan borçlanmalar.
- Kurumların iştiraklerinin, ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin, banka ve finans kurumlarından ya da sermaye piyasalarından temin ederek aynı şartlarla kısmen veya tamamen kullandığı borçlanmalar.
- 5411 sayılı Bankacılık Kanununa göre faaliyette bulunan bankalar tarafından yapılan borçlanmalar.
- 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu kapsamında faaliyet gösteren finansal kiralama şirketleri, 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamında faaliyet gösteren finansman ve faktoring şirketleri ile ipotek finansman kuruluşlarının bu faaliyetleriyle ilgili olarak ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılan bankalardan yaptıkları borçlanmalar.

V- SONUÇ

Daha önce 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu'nda da yer alan örtülü sermaye müessesesi, 5520 sayılı yeni Kurumlar Vergisi Kanunu ile borç/öz sermaye oranı, ortakla ilişkili kişi ve öz sermaye tanımlarına açıklık getirilerek ve örtülü sermaye kapsamına girmeyecek borçlanmalar ayrıca sayılarak yeniden düzenlenmiştir.

5520 sayılı Kanun uygulamasında, örtülü sermaye sayılan borçlar üzerinden hesaplanan faiz, kur farkları ve benzeri giderler kurum kazancının tespitinde gider olarak kabul edilmeyecektir. Ayrıca, örtülü sermaye üzerinden kur farkı hariç, faiz ve benzeri ödemeler veya hesaplanan tutarlar dağıtılmış kâr payı sayılacaktır.

Bu yazımızda, gerek kurumlar vergisi matrahının, gerekse kâr payı dağıtımına ilişkin vergi kesintisi matrahının tespitinde önemli sonuçları olan örtülü sermayenin kapsamına hangi borçlanmaların girdiği unsurları ile birlikte açıklanmıştır.

İrfan VURAL
Gelirler Kontrolörü